

Porin kaupungin tilayksikkö
Miika Pennanen
miika.pennanen@pori.fi

Viite

Lausuntopyyntö 7.4.2025

Aihe

**Porin, Kyläsaaren koulun inventointilanne sekä kulttuurihistorialliset arvot
tarveselvitystä varten**

Porin kaupungin tilapalvelut on pyytänyt Satakunnan Museolta lausuntoa koskien Porin Kyläsaaren koulun sekä päiväkodin kulttuurihistoriallisia arvoja sekä niihin liittyviä lähtötietoja tarveselvitystä varten. Alueellisena vastuumuseona Satakunnan Museo hoitaa maakunnan alueella rakennettuun kulttuuriperintöön liittyviä asiantuntija- ja viranomaistehtäviä.

Kokemäensaaren kansakoulun ja Porin maalaiskunnan kansalaiskoulun luokkasiipi ja voimistelusalisiipi suunniteltiin vuonna 1959 nykyisen Mörtintien länsipuolella sijaitsevan vanhan puukoulun (1899) ja vuonna 1958 valmistuneen opettaja-asuntolan väliin. Rakennukset suunnitteli arkkitehti Pekka Hakaniemi Maaseudun keskusrakennustoimistosta. Rakennukset valmistuivat vuonna 1960. Koulun ahtautta helpottamaan rakennettiin vuonna 1974 uusi neljä luokkahuonetta käsittänyt viipalekoulu ala-asteen käyttöön. Tämä ns. korttelikoulu oli elementtirakenteinen ja perustui moduulimitoitukseen. Sen suunnitteli kaupungilla talonrakennusosastolla arkkitehtina toiminut ja koulurakennuksiin erikoistunut Pentti Moilanen. Uusi liikuntasali- ja ruokalarakennus valmistui syksyllä 1983 Pentti Moilasan suunnittelemana. Entinen ruokala-keittola muutettiin yläasteen tiloiksi. Yläaste siirtyi syksyllä 1993 Pihlavaan ja ala-aste sai kokonaan Kyläsaaren koulun käyttöönsä. Lakkaudetun Preiviikin koulun oppilaat siirrettiin Kyläsaaren kouluun vuonna 1999. Koulukiinteistössä on viime vuosina toiminut myös esiopetusta. Vuonna 1960 valmistunut, luokkasiiven parina ollut voimistelusalisiipi purettiin vuonna 2024.

Sodan jälkeen valmistunutta modernia rakennusperintöä, etenkin julkista rakentamista, on alettu huomioimaan kaavoituksen yhteydessä perusteellisesti vasta 2010-luvulla. Koulutonttiin kohdistuvat voimassa olevat kaavat ovat katsottavissa rakennussuojelun osalta vanhentuneiksi.

Alueella on voimassa Meri-Porin osayleiskaava vuodelta 1999. Kaavassa koulutontti on osoitettu julkisten palvelujen ja hallinnon alueeksi. Koulu sijoittuu lisäksi aluemarkinnällä s-2 osoitettuun alueeseen ”jonka omaleimainen luonne tulee säilyttää.”

Koulukiinteistöllä on voimassa asemakaava vuodelta 2002. Kaavassa koulutontti on osoitettu opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (YO). Kaavassa kiinteistöön ei suojelumerkintöjä.

Parhaillaan on käynnissä Satakunnan maakuntakaava 2050 laatiminen ja kaava on etenemässä ehdotuvaiheeseen. Maakuntakaavan luonnoksessa koulukiinteistö kuuluu merkinnällä kh2 osoitettuun maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöön *Kyläsaari*. Maakuntakaavan luonnoksessa näitä arvoalueita koskee suunnittelumääräys: *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä [...]. Kaikista aluetta tai kohdetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka oleellisesti muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee museoviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä.*

Maakunnallinen arvo perustuu uutta maakuntakaavaa varten laadittuun Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventointiin (Niina Uusi-Seppä/Ramboll 2023). Kyläsaaren maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön kuvaustekstissä mainitaan: *Kokemäensaaren puinen kansakoulurakennus on valmistunut vuonna 1899. Rakennusta on myöhemmin laajennettu. Koulu toimi vuoteen 1993 asti, minkä jälkeen rakennus on toiminut kylätalona. Vanhan koulun itäpuolelle on rakennettu uudet koulurakennukset 1950–1980-luvuilla. Rakennuksista varhaisin on arkkitehti Henno Kamppurin suunnittelema opettajien asuntola (1958), jota seurasivat Maaseudun Keskusrakennustoimiston arkkitehti Pekka Hakaniemen suunnittelemat kansa- ja kansalaiskoulun rakennukset (1960).*

Alueen arvioinnissa mainitaan: *Tiiviin rakenteensa säilyttänyt, historiallisesti kerroksinen kylämiljö, jossa edustavaa koulu- ja laitosarkkitehtuuria.*

Parhaillaan on käynnissä myös Yyterinniemen osayleiskaavan laatiminen. Kaavaluonnoksessa (2021) koulukiinteistöä koskee merkintä, joka osoittaa *Taajama- ja kyläkuvan kannalta arvokas rakennus ja pihapiiri. Rakennuksessa*

suoritettavien toimenpiteiden ja uudisrakentamisen ratkaisujen tulee olla sellaisia, että rakennusten ja pihapiirin taajama- ja kyläkuvallinen merkitys säilyy. Kohteet on numeroitu ja yksilöity osayleiskaavan selostuksessa.

Yyterinniemen osayleiskaavaa varten laaditussa inventoinnissa (Helene Kaarnametsä / Porin kaupunkisuunnittelu), joka on edelleen kaavan luonnosvaiheen jälkeen todettujen täydennystarpeiden jälkeen keskeneräinen, on Kyläsaaren koulukokonaisuuden rakennuskanta arvoitettu kolmiportaista (A, B ja C) arvoasteikkoa hyödyntäen luokkaan B: Lievemmin suojeltava kohde. Koulukiinteistö nähtiin historiallisesti ja rakennushistoriallisesti arvokkaaksi:

Pääasiassa alkuperäisasussaan ja alkuperäisessä käytössään säilynyt rakennusryhmä edustaa melko poikkeuksellisella tavalla kouluarkkitehtuurin eri vaiheita kolmen eri vuosikymmenen ajalta 1960–1980-luvuilta. Samalla rakennusryhmä edustaa myös Meri-Porin alueen tuon ajan voimakasta kasvua. 1970-luvulla valmistunut viipalekoulu on Porin alueella ainoita tallella olevia peruskoulu-uudistusta ilmentäviä rakennuksia. Rakennusten arkkitehdit ovat olleet alueella tunnettuja koulusuunnittelijoita.

Kyläsaaren koulu muodostaa historiallisen toiminnallisen kokonaisuuden sekä jatkumon Mörtintien toisella puolella sijaitsevan 1800-luvun lopulla valmistuneen Kokemäensaaren kansakoulun, eli nykyisen kylätalon kanssa.

Kyläsaaren koulu on osa Satakunnan rakennetut kulttuuriympäristöt -inventoinnissa (2023) huomioitua Kyläsaaren maakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä.

Koulukiinteistön rakennuksista todetaan inventoinnissa seuraavaa:

Luokkasiipi

Historiallisesti ja rakennushistoriallisesti arvokas.

Arkkitehti Pekka Hakaniemen suunnittelema Kokemäensaaren kansa- ja kansalaiskoulu edustaa 1960-luvun vaihteen koulurakentamista ja sen alkuperäisarkkitehtuurin ominaispiirteet sekä materiaalit ovat säilyneet hyvin. Luokkasiipi liittyy Kyläsaaren 1960–1980-luvun koulurakennuskokonaisuuteen.

Rakennusaikaiset ominaispiirteet ovat säilyneet. Arkkitehtuuri on ajalle tyypillistä pulpettikattoineen ja punatiileen yhdistettyine levypintoineen.

Kyläsaaren korttelikoulu

*Luokka B, lievemmin suojeltava kohde:
historiallisesti ja rakennushistoriallisesti arvokas.*

Arkkitehti Pentti Moilasen suunnittelema Kyläsaaren korttelikoulu edustaa 1970-luvun koulurakentamista ja peruskoulun alkuvaihetta. Rakennuksessa näkyvät selkeästi aikakauden moduulimitoitettut teollisesti tuotetut rakenteet. Rakennus on säilynyt erittäin hyvin alkuperäisasussaan. Vaikka arkkitehtonisesti pesubetonipintainen rakennus on arkinen, muodostaa se ajallisesti ja arkkitehtonisesti melko ainutlaatuisen kouluarkkitehtuuria ja sen muutoksia ilmentävän kokonaisuuden kahden muun rakennuksen kanssa.

Liikuntasali- ja ruokalarakennus

*Luokka B, lievemmin suojeltava kohde:
historiallisesti, rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti arvokas.*

Arkkitehti Pentti Moilasen suunnittelema liikuntasali-ruokala edustaa rakennusajankohdalleen arkkitehtonisilta ratkaisuiltaan sekä yksityiskohdiltaan tyypillistä 1980-luvun puolivälin koulurakentamista, jossa sekö etenkin rakennusten massoittelussa alettiin irtautua 1960–70-luvun modernismista. Rakennus sijoittuu maisemallisesti näkyvälle paikalle Mörtintien varteen. Rakennuksella on historiallista ja rakennushistoriallista arvoa osana 1960–1980-luvuilla valmistunutta koulukokonaisuutta, joka ilmentää mielenkiintoisella tavalla muutoksia kouluarkkitehtuurissa kolmen vuosikymmenen aikana.

Satakunnan Museo toteutti vuosina 2023–2024 koko maakunnan alueella sodanjälkeen rakennettujen koulujen teemainventoinnin, jossa kohteet arvoitettiin suhteessa aikakauden rakentamiseen koko maakunnan alueella. Kyläsaaren koulun 1960-luvulla valmistuneet rakennukset arvoitettiin myös tämän selvityksen yhteydessä luokkaan B: lievemmin suojeltava kohde.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Olli Joukio

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Katariina Alaspää

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä